

KULTURHISTORISK MUSEUM UNIVERSITETET I OSLO

Riksantikvaren
Pb 8196 Dep
0034 Oslo

Historisk museum og Vikingskipshuset
Arkeologisk seksjon
Postboks 6762 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

Sentralbord: +47 22 85 19 00
www.khm.uio.no

Vår ref.: 09/5750
Saksbehandler: Dagfinn Skre
Dato: 4. mars 2010

Vedrørende vår søknad av 3.12.2008 om tillatelse til inngrep i fredede kulturminner på Avaldsnes gnr/bnr 86/1 og 86/55, Karmøy kommune, Rogaland. Revidert utgravningsplan

Det vises til Riksantikvarens brev av 24.4.2009, samt til tidligere korrespondanse og kontakt i denne saken. I den tiden som er gått siden vi mottok det nevnte brevet, har vi, finansiert av Karmøy kommune og i samarbeid med Rogaland fylkeskommune, gjennomført omfattende geofysiske undersøkelser på Avaldsnes. Undersøkelsene er foretatt av NTNU, Vitenskapsmuseet. På bakgrunn av disse, og under hensyntagen til de øvrige føringer Riksantikvaren legger i brevet, har vi revidert planene for de utgravninger som inngår i Kongsgårdprosjektet Avaldsnes.

Resultatet av dette arbeidet følger dette brevet som vedlegg 1 (geofysisk rapport) og 2 (utgravningsplan). Inntil nå har de konkrete planene for selve utgravningen fremkommet av vår opprinnelige dispensasjonssøknad (brev av 3.12.2008 med vedlagt prosjektplan, vår ref. 2008/7700), samt gjennom revisjon og suppleringer i brev av 25.3.2009. I og med at planene nå har gjennomgått en ny revisjon, har vi valgt å lage en samlet fremstilling i ett dokument, som vi altså kaller en utgravningsplan.

I fortsettelsen vil vi gjennomgå de viktigste vurderinger vi har gjort i den siste revisjonen av prosjektets utgravningsplaner, vurderinger som danner bakgrunn for den form utgravningsplanen har fått. Vi vil også kommentere de anførsler Riksantikvaren har i brevet av 24.4.2009

Prosjektets organisatoriske og forskningspolitiske ramme

Prosjektet vil bli gjennomført ved KHM med professor Dagfinn Skre som prosjektleder. Han er nå fast ansatt ved KHM. Prosjektet harmonerer med museets vedtatte faglige prioriteringer, og det befinner seg innenfor satsingsområde vikingtid (KHM, Gjennomføringsplan for faglig prioritering 2009- 2013). Prosjektet har høy prioritet ved museet.

Som Riksantikvaren er kjent med, er det nå under utvikling tre faglige nettverk innenfor NFRs FoU-satsning rettet mot universitetsmuseene. Ett av dem har temaet "Agrarbosetning", og KHM vil arbeide for at Kongsgårdprosjektet Avaldsnes blir ett av de prosjektene som skal gjennomføres innenfor dette nettverket. Nettverkene skal mobilisere forskningspotensialet i materialet fra forvaltningsgravninger, og Kongsgårdprosjektet Avaldsnes vil inkorporere denne typen materiale som har kommet frem gjennom forvaltningsgravninger på og ved Avaldsnes gjennom de siste tiårene. Prosjektet kan dermed være med på å realisere de forskningspolitiske føringer fra KD og NFR om sterkere og bredere samarbeid mellom universitetsmuseene (jfr. nedenfor s. 7).

Museum of Cultural History
University of Oslo

Boplassutgravningenes omfang, behovet for avdekking

Vi er svært tilfreds med at Riksantikvaren i sitt siste brev anerkjenner sammenhengen mellom prosjektets vitenskapelige problemstillinger og den metodikk og det omfang vi la for utgravningene i vår opprinnelige prosjektplan. For oss er denne sammenhengen helt essensiell – det er de vitenskapelige problemstillingene som er utgangspunktet når utgravningenes omfang og metodikk fastlegges. Riksantikvarens anerkjennelse av at denne sammenhengen er ivaretatt i våre planer danner et godt utgangspunkt for behandling av vår søknad om dispensasjon.

Når Riksantikvaren ikke ennå har funnet å kunne gi den dispensasjon vi søker om, skyldes det blant annet, slik vi leser brevet av 24.4.2009, at man mener at vi har lagt opp en metodikk der vi i løpet av selve utgravningene vil innhente informasjon om kulturminnene på Avaldsnes som, dersom den forelå i planleggingsfasen, kunne begrenset utgravningsomfanget allerede i utgangspunktet. Riksantikvaren mener også at tilgang til slik informasjon i planleggingsfasen også vil gjøre oss i stand til å entydig avgrense våre utgravningsfelt på forhånd.

For å kunne levere vitenskapelig materiale til å løse prosjektets problemstillinger, må utgravningene gi oversikt over de vesentlige bygninger og bygningsmiljøer på Avaldsnes, samt over hovedendringene i bygningers funksjoner, konstruksjon og antall over tid. Det vil for eksempel være vesentlig å påvise eventuelle spor etter hallbygninger og lagerbygninger, samt etter bygninger med ulike slags spesialfunksjoner, som produksjon av tekstiler, våpen, smykker og andre prestisjevarer (vedlegg 2 side 1–4).

For å kunne entydig avgrense utgravningsområder der den beskrevne informasjonen er tilgjengelig, må vi *lokalisere* de bygninger og bygningsmiljøer som er vesentlige for Avaldsnes' rolle som kongsgård. Den vanlige måten å fremskaffe slik lokaliseringsinformasjon på er maskinell avdekking med utgangspunkt i prøvesjaktede områder. Dersom utgravningsområdene, slik Riksantikvaren ønsker, skal avgrenses entydig *forut for* maskinell avdekking, måtte vi benytte en annen metode enn avdekking for å innhente kunnskap om lokalisering av vesentlige bygninger og bygningsmiljøer innenfor det 35 mål store boplassområdet. Riksantikvaren anbefaler i brevet av 24.4.2009 at vi innhenter slik forhåndskunnskap gjennom kombinert bruk av ulike ikke-destruktive metoder.

For dette formålet engasjerte vi, etter en internasjonal anbudsrunde i henhold til UiOs innkjøpsreglement, NTNU Vitenskapsmuseet. Dette er det eneste norske fagmiljøet som bygger opp kompetanse og instrumentpark for å gjennomføre geofysiske undersøkelser for arkeologiske formål med anvendelse av et bredt spekter av metoder. Deres undersøkelse fant sted 3.–14.8.2009, og rapporten inkorporerer også resultatene fra alle tidligere geofysiske undersøkelser på Avaldsnes (vedlegg 1).

Rapporten fra de geofysiske undersøkelsene viser at de ikke har gitt forhåndskunnskap om lokalisering av vesentlige bygninger og bygningsmiljøer som er en forutsetning for entydig å avgrense utgravningsområder. Med unntak av lønngangen i område 1 har den geofysiske undersøkelsen heller ikke gjenfunnet forhistoriske eller middelalderske anlegg som er påvist ved prøvesjaktningene 1992–2006, f.eks. det steingulvet som ble påvist i Pakterhagen (jfr. vedlegg 2 s. 22–23).

Vi må derfor konstatere at det heller ikke etter den geofysiske undersøkelsen foreligger informasjon av en slik art at bygninger og bygningsmiljøer kan lokaliseres mer presist enn det som er mulig på grunnlag av prøvesjaktningene 1992–2006. Derfor foreligger det heller ikke vitenskapelig grunnlag for å avgrense utgravningsområder entydig forut for utgravningene. Etter sommerens geofysiske undersøkelser har det blitt klart at informasjon av den typen som kan ligge til grunn for entydig avgrensning av utgravningsområder kun kan fremskaffes ved avdekking, dvs.

som en del av selve utgravningen. Prosjektets utgravningsstrategi er derfor ikke endret på dette punktet (vedlegg 2 s. 4).

Imidlertid er det ved de geofysiske undersøkelsene påvist enkelte anomalier som *kan* være boplasspor, muligens ildsteder eller kokegroper. Det finnes også anomalier som *kan* være bygningselementer, muligens vegggrøfter (vedlegg 1 s. 16–30). Rapporten inneholder også anbefalinger om hvordan tolkningen av visse geofysiske resultater kan forbedres i utgravningsfasen (vedlegg 1 s. 32). Dette vil vi inkorporere i vår undersøkelsesstrategi ved at vi under hele feltarbeidet sammenholder påviste boplasspor med resultatene av de geofysiske undersøkelsene. Dette vil også sannsynligvis lede til sikrere tolkninger av de påviste anomalier. Slik får vi et bedre grunnlag for å tolke lignende anomalier i områder som ennå ikke er avdekket, og vi antar at behovet for avdekking dermed vil bli noe redusert. Disse anomaliene forekommer først og fremst i områdene 2, 3 og 4. Her antar vi at behovet for avdekking kan reduseres fra 50 % til inntil 30 %. For område 1, der det kun er påvist slike anomalier i et svært begrenset område ('Garden area', vedlegg 1 s. 32), vurderer vi fortsatt behovet for avdekking til inntil 50 % (vedlegg 2 s. 4–6).

Strategi for utgravning og bevaring innenfor avdekkede boplassområder

I sitt brev sammenligner Riksantikvaren den kunnskapsstatus som ligger til grunn for planleggingen av forskningsgravningen på Avaldsnes med den som normalt foreligger forut for forvaltningsgravninger. Til tross for de åpenbare forskjeller mellom rammene for de to slags utgravninger, synes vi denne parallellen er interessant, og vi vil gjerne få føre den noen skritt videre.

En forvaltningsgravning er i utgangspunktet avgrenset til det området som blir berørt av det tiltaket som har forårsaket utgravningen. Forskningsgravninger er ikke motivert av denne slags tiltak, og de har derfor heller ikke noen avgrensning skapt av slike ytre forhold. I tilfellet Avaldsnes er det grensen for boplassområdet som er mest å ligne med grensen for et forvaltningstiltak (kart side 3 i vedlegg 2). Det er innenfor denne grensen vår avdekking og utgravning skal skje.

Vi er klar over at kulturminnenes avgrensning skal avklares i registreringsfasen, og de forundersøkelser som er foretatt på Avaldsnes gir tilstrekkelig grunnlag for å planlegge prosjektets utgravninger. Men som Riksantikvaren er vel kjent med, kan forundersøkelser, hvor omfattende de enn måtte være, aldri gi et fullstendig overblikk over de typer og antall kulturminner som kommer frem ved en utgravning. Det ligger i utgravningsvirksomhetens natur at det jevnlig kommer overraskelser, enten i form av at kulturminnene er færre eller mer tallrike enn antatt, eller at de er av andre typer enn forundersøkelsene ga grunnlag for å regne med. Ved forvaltningsgravninger løses slike situasjoner ved at prosjektledelsen i samråd med Riksantikvaren omprioriterer ressurser innenfor prosjektets rammer eller at rammene blir utvidet, eventuelt ved at Riksantikvaren fatter nytt vedtak.

Ved forvaltningsgravninger av den type lokaliteter som boplassen på Avaldsnes, planlegges det aldri for totalgravning av alle avdekkede kulturminner – svært sjelden graves det fler enn 2/3. Man dimensjonerer utgravningen etter de faglige problemstillinger for prosjektet, og graver de kulturminner som ansees som sentrale for å avklare de faglige problemstillinger. De gjenstående kulturminner etterlates uten annen undersøkelse enn beskrivelse, foto, og oppmåling i plan. Slike etterlatte kulturminner vil gå tapt når området etter utgravningen blir frigitt til utbygging.

De prioriteringer vi planlegger å gjennomføre under forskningsutgravningene på Avaldsnes er av samme slag som de nevnte. Vi fjerner overflatemassen og velger ut de avdekkede boplasspor som, basert på utgravningens faglige problemstillinger, prioriteres for utgravning. *Forskjellen* fra

forvaltningsgravninger ligger i at de kulturminner vi etterlater uten annen undersøkelse enn beskrivelse, foto, og oppmåling i plan, *ikke* vil bli fjernet i ettertid, men bevart for fremtiden.

I brevet av 24.4.2009 skriver Riksantikvaren at vi søker om "carte blanche" til å avgjøre avdekkingens areal og utgravningens omfang under utgravningens gang. Slik vi ser det, skjer de samme typene avgjørelser om areal og omfang under en forvaltningsgravning. Også ved forvaltningsgravninger av denne typen boplasspor vurderer utgravningsledelsen fortløpende behovet for avdekking ut fra hva som etter hvert kommer frem, og ut fra prosjektets problemstillinger. Og på samme måte som ved forvaltningsgravninger vurderer utgravningsledelsen fortløpende hvilke avdekkede kulturminner som skal graves ut og hvilke som kun skal dokumenteres i flaten. Disse vurderingene er forankret i prosjektplanen og dens faglige problemstillinger, på samme måte som ved forvaltningsgravninger.

Vår strategi for avdekking og vår utgravningsmetodikk for avdekkede områder forutsetter derfor ikke at vi får en annerledes "carte blanche"-fullmakt enn den som rutinemessig gis ved forvaltningsgravninger. Den grad av tillit man viser til utgravningsledelsens faglige kompetanse og skjønn vil altså være den samme ved forvaltningsgravninger og ved vår forskningsgravning. Forskjellen ligger i at ved vår forskningsgravning kan vi ta vernehensyn ved utvelgelse av kulturminner for utgravning, i og med at de kulturminner som kun dokumenteres i flaten vil bli bevart i henhold til den bevaringsplan som er lagt i prosjektet.

Riksantikvaren reiser i sitt brev tvil om den bevaringsplan vi har lagt for avdekkede og ikke utgravde kulturminner, og man etterlyser nærmere utredning før utgravningene settes i gang. Vi har lagt mye arbeid i å orientere oss på dette feltet, og vår bevaringsplan (vedlegg 2 s. 8–9) har en tilsvarende post på utgravningens budsjett. Den informasjon og de råd vi har innhentet fra den fremste ekspertisen vi har funnet frem til, blant dem flere internasjonale, viser at det ikke ligger noen klar gevinst i å utrede bevaringstiltakene på forhånd mer enn vi har gjort, og at det først etter at avdekkingen er fortatt er mulig å ta stilling til hva som er en hensiktsmessig tildekkingsmåte.

Den prosedyren vi legger opp til er altså den samme som Riksantikvaren fulgte i den nylig avsluttede saken om et middelalderskip som kom frem i Tønsberg (Deres ref. 07/02835-21). På oppdrag fra Riksantikvaren vurderte Bioforsk bevaringsforholdene og egnede tildekkingsmåter og sikringstiltak for skipet. På dette grunnlag fattet Riksantikvaren vedtak om at skipet skulle bevares *in situ*. En identisk prosedyre er beskrevet i vår utgravningsplan (vedlegg 2 s. 8-9).

Den strategi for avdekking, den metodikk for utgravning innen avdekkede områder, samt den bevaringsplan vi har utarbeidet for Avaldsnes er i overensstemmelse med praksis ved tilsvarende utgravninger i en rekke land som det er naturlig å sammenligne seg med. For eksempel foretok Museumsinspektør Tom Christensen ved Roskilde museum i sommer forskningsgravninger på kongsgården Lejre av et nyoppdaget område med hallbygninger. Ved besøk på stedet fikk vi anledning til å diskutere utgravnings- og bevaringsstrategien med Christensen. Den aktuelle høyderyggen, som inneholder rester etter tre hallbygninger, var avdekket i sin helhet. Innenfor det avdekkede området har Christensen, på grunn av lokalitetens svært høye verneverdi, kun foretatt strategiske utgravninger av de boplasspor han anser nødvendig for å avklare bygningenes kronologi og konstruksjon. Bygningenes funksjon trengte ingen nærmere avklaring, siden den fulgte av bygningstypen. Etter utgravningene vil hele feltet bli dekket til med de massene som ble fjernet ved avdekkingen.

Forut for innsendingen av vår opprinnelige dispensasjonssøknad anbefalte den internasjonale faglige referansegruppen til Kongsgårdprosjektet Avaldsnes enstemmig den strategi og metodikk vi har valgt. I august 2009 la vi frem våre utgravningsplaner for Avaldsnes til diskusjon i en internasjonal forsamling av fremstående jernalder/vikingtidsarkeologer fra Nord-Europa og USA.

Alle sider ved vår strategi for avdekking, vår utgravningsmetodikk og bevaringsplan fikk enstemmig støtte. Det ble forfattet en erklæring som uttrykte denne støtten, samt det presserende behovet forsamlingen så for at de planlagte utgravningene og det samlede forskningsprosjektet om Avaldsnes gjennomføres. Dette dokumentet følger vedlagt (vedlegg 3).

Utgravningenes varighet og inngrepets omfang

I Riksantikvarens brev av 24.4.2009 uttrykkes det bekymring over at et så stort vitenskapelig materiale skal avdekkes og graves ut innenfor bare en toårsperiode. Etter Riksantikvarens mening vil dette frata fremtidens forskere muligheten til å etterprøve våre resultater og å fremskaffe ny kunnskap, og det vil redusere våre muligheter til å korrigere metoder underveis i utgravningsperioden.

Med den utforming utgravningsplanen nå har fått, mener vi det ikke er grunn til slik bekymring. Med det omfanget vi nå legger opp til på avdekkingen, vil minst 2/3 av boplassområdet på Avaldsnes *ikke* bli avdekket i vårt prosjekt, og minst 75 % av de boplassspor som i dag er bevart på Avaldsnes vil være intakte når vår utgravning er avsluttet (vedlegg 2 side 6).

De maksimalt 25 % av boplasssporene som vi vil grave ut, vil være dokumentert i henhold til de beste standarder som i dag gjelder for slike utgravninger. Det vil dessuten være bevart naturvitenskapelig prøvemateriale fra en rekke av disse boplasssporene. Naturvitenskapelige analyser vil dermed kunne repeteres, og gjennom det omfattende dokumentasjonsmaterialet vil våre tolkninger kunne etterprøves.

Etterprøving av våre resultater vil dessuten kunne skje ved fremtidige utgravninger av det store flertall av boplasssporene som vi ikke avdekker eller graver ut. Fremtidens arkeologer vil kunne foreta ytterligere tre Avaldsnes-utgravninger av samme dimensjon som den vi planlegger. Antallet potensielle utgravninger vil likevel bli langt høyere, fordi fremtidige arkeologers grunnlag for å planlegge mer avgrensede inngrep vil være langt bedre enn vårt, siden de kan støtte seg på den oversikt over boplassen som vi etablerer. Fornuftig forvaltet vil Avaldsnes fortsette å være en rik arkeologisk arbeidsmark i mange hundre år etter vår utgravning – med det forbehold som drøftes under neste overskrift.

Vi mener heller ikke det er grunn til bekymring for våre muligheter for å bearbeide materialet og korrigere metoder innenfor toårsperioden. Digital dokumentasjon gir mulighet til umiddelbar oversikt over de utgravde boplassspor, og bearbeidelse av materialet kan starte allerede under feltarbeidet. Utgravning av samme typer boplassspor har hatt et meget stort volum i Norge de siste par tiår, det er høstet en stor mengde erfaringer som har ført til forfining av eksisterende metoder og utvikling av nye. Et stort antall arkeologer har oppsamlet en meget solid erfaring og kompetanse i å gjennomføre slike utgravninger. Selv om vi vil ta i bruk analyser, prosedyrer og metoder som ikke er vanlige på forvaltningsgravninger, mener vi at boplassen på Avaldsnes rent utgravningsteknisk ikke er en vanskelig lokalitet. På denne bakgrunn mener vi at to feltsesonger, hver på 4 måneder, med en mellomliggende 8-månedersperiode er fullt tilstrekkelig til å foreta de nødvendige justeringer av planer, strategier og metoder.

Eksisterende trusler mot kulturminnene på Avaldsnes

Vi vil peke på at alternativet til at de omsøkte inntil 25 % av boplasssporene nå tillates utgravd *ikke* er at de bevares for all fremtid, idet de hele tiden utsettes for mekanisk og kjemisk nedbrytning.

Undersøkellesområdene 2, 3 og 4, som i dag er kulturbeite og slåtteeng, pløyes med 4–5 års mellomrom, noe som hver gang medfører inngrep i kulturminner. Prøvegravninger 2006 viste at i deler av undersøkelsesområde 1 (kart i vedlegg 2 s. 3) blir kulturminner skadet av røtter til store trær. De viste også at på parkeringsplassen, der det var stor tetthet av slike kulturminner, ligger den

påfylte stabiliseringsmassen (subus) direkte på kulturminnene. Denne massen leder både vann og oksygen ned i kulturminnene, som dermed er sterkt utsatt for nedbryting. Busser og biler som kjører på parkeringsplassen hver dag skaper vibrasjoner og komprimering som skader de underliggende kulturminnene. Under rekonstruksjonen av Kuhaugen i 2000 ble det påført puk, som i kombinasjon med flere trær gjør at bevaringsforholdene i haugmassene er svært dårlige.

Også arkeologiske gjenstander i jorden brytes ned i økende tempo. En undersøkelse foretatt av det svenske Riksantikvarieämbetet konkluderer at ”Den tidigare åsikten att arkeologiska fynd bevaras bäst i jorden måste ifrågasättas, framför allt i regioner med stor miljöbelastning” (side 7 i *Bara naturlig försurning*, tilgjengelig på <http://www.raa.se/publicerat/9789172094901.pdf>). Rapporten viser at det er forsurning av jordsmonnet forårsaket av nedfall av svovel og nitrogen som forverrer bevaringsforholdene for arkeologiske funn. Selv om svovelnedfallet har minket noe siden 1970/80-årene, er det, sammen med nitrogen, fremdeles et stort problem. Rogaland er blant de områdene i landet som har størst forurensning av dette slaget. De vesentligste kildene er luftbåren forurensning fra industrien på Kontinentet og De britiske øyer. Nærheten til det store aluminiumsverket på Karmøy kun 4 kilometer syd for Avaldsnes, den suverent største kilden til svoveldioksid i Rogaland, bidrar også i dette bildet (<http://www.norskeutslipp.no/Templates/NorskeUtslipp/Pages/sector.aspx?id=34&epslanguage=no>).

Nedbrytningen av oldsaker som befinner seg i jorden på Avaldsnes, særlig de av metall, bein og horn, har derfor akselererende betydelig de siste tiårene. Siden denne typen forurensning magasineres i jordsmonnet, vil denne akselererte nedbrytningen fortsette dersom de blir liggende i jorden. Gjennom fjerning av trær og av de nevnte typene masser innenfor utgravningsområdene, samt gjenfylling av utgravningsområdene med masser som gir bedre bevaring, vil utgravningene forbedre bevaringsforholdene for kulturminner som i dag brytes ned. Samtidig vil informasjonspotensialet i de kulturminnene og oldsakene som graves ut bli reddet fra å bli nedbrutt i fremtiden.

Den utgravningen vi planlegger på Avaldsnes vil derfor sikre vitenskapelig informasjon som i dag brytes ned, og den vil redde faste og løse kulturminner som i dag er utsatt for mekanisk og kjemisk nedbryting.

Samarbeidsavtale med AM

Riksantikvaren skriver i sitt brev av 24.4.2009 at man anser at ”det manglende samarbeidet mellom Kongsgårdprosjektet og AM har betydning for gjennomføringen og resultatene av prosjektet.” Vår detaljerte redegjørelse (s. 3–4 i vårt brev til Riksantikvaren av 25.3.2009) for vårt samarbeid med AM (tidligere AmS) gjennom 2007–2008, viser at dette samarbeidet har vært omfattende. Siden denne redegjørelsen var kjent for Riksantikvaren da brevet av 24.4. ble utarbeidet, stiller vi oss undrende til Riksantikvarens formulering om at vårt samarbeid med AM er ”manglende”.

Riksantikvaren skriver videre i nevnte brev at man ”ser det som vesentlig å få på plass nødvendige samarbeidsavtaler med AM.” Som det fremgår av vårt nevnte brev, er hovedgrunnen til at en slik avtale ikke foreligger at AM har ønsket å foreløpig ikke involvere seg i prosjektet. Siden de som en del av behandlingen av vår dispensasjonssøknad har skullet uttale seg til våre utgravningsplaner, har de ønsket å ha en uavhengig stilling til prosjektet inntil Riksantikvaren har fattet et vedtak i saken.

Vi har dessuten vurdert det slik at hovedlinjene i et samarbeid er gitt i den oppgavefordeling som er beskrevet i kulturminneloven med forskrifter. Det som må avtales mellom prosjektet og AM i tillegg til dette, er rent praktiske forhold. Det vil gjelde rutiner for håndtering og overlevering av gjenstandsfunn, dokumentasjon og prøvemateriale, m.m. Vi har vurdert det som lite

formålstjenelig å inngå avtaler om slike praktiske ordninger før utgravningenes omfang, varighet og oppstartstidspunkt er kjent, dvs. etter at Riksantikvaren har fattet vedtak i saken.

Etter at vi mottok Riksantikvarens siste brev, har vi tatt spørsmålet om tidspunktet for å inngå en samarbeidsavtale med AM opp til ny vurdering. For å skaffe bedre grunnlag for denne revurderingen, tilskrev vi AM den 26.8.2009 (gjenpart til Riksantikvaren) for å legge frem det synet vi inntil da hadde hatt på saken, og for å få deres vurdering av spørsmålet. AM svarte i brev av 5.10.2009 (gjenpart til Riksantikvaren) at de er enig i vår vurdering om at inngåelse av en samarbeidsavtale "først vil være hensiktsmessig når RAs vedtak foreligger". AM skriver videre i samme brev at "det bør være mulig å komme fram til en fornuftig og fleksibel avtale mellom Kongsgårdprosjektet Avaldsnes/UiO og AM". Dette er vi enig med AM i.

For øvrig er vi helt enig med Riksantikvaren i at samarbeid med AM har betydning for gjennomføringen og resultatene av Kongsgårdprosjektet Avaldsnes. Så snart et positivt dispensasjonsvedtak foreligger fra Riksantikvaren, vil vi derfor ta kontakt med AM med sikte på å inngå en samarbeidsavtale. På bakgrunn av det samarbeidet vi har hatt med AM, samt museets siste brev, ser vi ingen hindringer for å få til en slik avtale. Som nevnt ovenfor tar KHM sikte på at Kongsgårdprosjektet Avaldsnes skal gjennomføres innenfor rammen av bosetningsnettverket som er under utvikling innenfor NFRs FoU-satsning rettet mot universitetsmuseene. Innenfor en slik ramme vil det bli ett av flere samarbeidsprosjekter mellom landets universitetsmuseer.

Utgravningsprosjektets oppstartstidspunkt

Som Riksantikvaren ble gjort kjent med i vårt brev av 20.11.2007 (vår ref. 06/13771), etablerte vi forprosjektet i oktober 2007. En vesentlig hensikt med forprosjektet på 1,5 år var å bygge opp en stab med høy kompetanse og detaljert kunnskap lokaliteten, problemstillingene, samarbeidspartnere, osv. Hensikten var å bringe denne staben og kompetansen direkte inn i utgravningsprosjektet, som skulle starte opp medio april 2009.

Som kjent, ble vår søknad om den nødvendige dispensasjon fra kulturminneloven sendt Riksantikvaren 3.12.2008 (vår ref 2008/7700). Da Riksantikvaren i brev 24.4.2009 meddelte at man ennå ikke kunne fatte noe vedtak i den saken, måtte vår prosjektstab oppløses, og vår plan om direkte kompetanseoverføring fra forprosjekt til utgravningsprosjekt falt sammen.

En annen konsekvens av at Riksantikvarens vedtak ennå ikke foreligger, er at den kontrakt og intensjonsavtale som ble inngått med Karmøy kommune den 2.12.2008 (vedlegg til vårt brev til Riksantikvaren av 3.12.2008) ikke lenger gjelder. I tillegg til dette falt det bort en rekke avtaler med instanser og personer som vil bli berørt av prosjektet, som grunneier (OVF), Karmøy Kulturopplevelser, Karmøy menighet, Kirkeverge, prestegårdens forpakter, m.fl.

Når Riksantikvarens vedtak foreligger, vil vi starte detaljplanleggingen av utgravningene, og deretter inngå nødvendige avtaler med Karmøy kommune. Som det fremgår av brev fra Karmøy kommune av 20.10.2009 (vedlegg 4), vil en ny kontrakt og intensjonsavtale ha de samme økonomiske rammer som de tidligere inngåtte. Vi vil også bygge opp en ny prosjektstab, samt etablere nye avtaler og kontrakter med de berørte instanser og personer.

Vi kan ikke forskuttere hvor lang tid disse prosessene vil ta, men vi regner med at ett års tid er nødvendig. Det er derfor klart at vi ikke kan sikte mot oppstart i 2010. Vi søker derfor om dispensasjon til å gjennomføre utgravningene innenfor en toårsperiode med oppstart 2011. Vi anmoder om en rask behandling av denne saken, slik at vi får tilstrekkelig tid til å få på plass alle de brikker som er nødvendige for å holde denne tidsplanen.

Presisering av dispensasjonens omfang

På bakgrunn av det ovennevnte, samt utgravningsplanen (vedlegg 2), kan den omsøkte dispensasjonen fra kulturminneloven oppsummeres slik (jfr. vår søknad av 3.12.2008, side 1–2):

- Fjerning av overflatemasse på områder på inntil 11.831 m², fordelt som i tabellen side 6 i vedlegg 2, innenfor det området for boplassundersøkelser på 35.690 m² som er angitt på kart (vedlegg 2, side 3) (ID 115870 og 14711). Utgraving av inntil 60 % av strukturene innenfor de avdekkede områdene etter den metodikken som er beskrevet i vedlegg 2.
- Utgraving av inntil 400 m² av haugresten etter Flagghaug (ID 34379) innenfor det området som er merket av på kart (vedlegg 2, side 3) etter den metodikken som er beskrevet i vedlegg 2.
- Utgraving av inntil 50 m² fra foten av Kuhaugen (ID 34379) og inn til kjernerøysen innenfor det området som er merket av på kart (vedlegg 2, side 3) etter den metodikken som er beskrevet i vedlegg 2.
- Utgraving av sjakter på inntil 10 m² i hver av de mulige nausttuffer som finnes på Gloppe og Fårøy (ID 44416 og 44417) etter den metodikken som er beskrevet i vedlegg 2.
- De omsøkte utgravninger vil finne sted innenfor en toårsperiode med oppstart i 2011.

Sluttord

Våre utgravninger og det forskningsprosjektet de inngår i, vil produsere ny historisk kunnskap som vil heve Avaldsnes' kulturhistoriske verdi gjennom å tilføre økt meningsinnhold og berike opplevelsen av stedet. Videre vil økt kunnskap og kulturhistorisk verdi gi bedret grunnlag for utføringen av de forvaltings- og formidlingsoppgaver som ivaretas av Karmøy kommune, AM, Rogaland fylkeskommune og Riksantikvaren. Prosjektet vil derfor styrke vernet av Avaldsnes.

Det er vår vurdering at disse gevinstene mer enn oppveier de inngrep i kulturmiljø og kulturminner som vår utgravning vil føre til. Et viktig moment i denne vurderingen er at de kulturminner som vi vil grave ut ikke er synlige over bakken, og de har derfor en svært begrenset opplevelsesverdi. Begrunnelsen for å verne dem er i alt vesentlig at de er vitenskapelig kildemateriale, og det er nettopp dette vi nå vil benytte dem som. Vår utgravning vil heller ikke forstyrre Avaldsnes-området autenticitet.

I brevet av 24.4.2009 skriver Riksantikvaren at man ikke har tilstrekkelig opplysninger til å kunne fatte vedtak i denne saken. Siden vi nå har gjennomført den informasjonsinnhenting som Riksantikvaren ba om i brevet, samt tatt begrunnet stilling til de øvrige punkter som er tatt opp, antar vi at saken nå er tilstrekkelig opplyst. Vi anmoder derfor Riksantikvaren om å fatte et snarlig vedtak. Dersom det fremdeles er uklarheter, eller dersom Riksantikvaren skulle ønske å drøfte saken med oss, deltar vi gjerne i møter.

Med vennlig hilsen

Egil Mikkelsen
Museumsdirektør KHM

Dagfinn Skre
Professor dr. philos.
Prosjektleder Kongsgårdprosjektet
Avaldsnes

Vedlegg:

1. Rapport fra geofysiske undersøkelser på Avaldsnes
2. Kongsgårdprosjektet Avaldsnes. Utgravningsplan
3. Letter of support
4. Brev fra Karmøy kommune av 20.10.2009

Kopi (vedlegg 1 ettersendes) til:

- Karmøy kommune v/ordføreren, Rådhuset, 4250 Koppervik
- Rogaland fylkeskommune, Regionalutviklingsavdelingen Kulturseksjonen, Postboks 130 Sentrum, 4001 Stavanger
- Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger, Postboks 478, 4001 Stavanger